

הגיהינום של אחר: מאות מכוניות מתנינות במיגרשי החנייה בתל-אביב

בשילטונה של המכונית הפרטית בחברה האנושית בסוף המאה ה-20.

מדוע מקרישה החברה (גם הישראלית) הווייתק למכוניות פרטיות, במקום להקדיש כסף זה לתחבורה ציבורית יעילה, נוחה ומהי? מה? מדוע מסרב האוצר, המכובד עשרות מיליונים על תוכניות-נפל שונות, להוציא כמה כות תחתית בתל-אביב, בשעה שהעיר מתקרה בת בצעדי-ענק להניקה?

מדוע משתוקקים כולנו למעמד של בעלי מכוניות פרטיות, ולאחר מכן לבעלי מכוניות יותר חדישות ויותר מרשימות, תחת לדרוש מן הממשלה שלנו לבנות לנו תחבורה ציבורית יעילה?

בישראל, שבה עולה פולקסוואגן כימעט כמו קאדילק בארצות-הברית, בולטת תופעה זו עוד יותר. נראה ששום מכס ושום מס, שום יוקר ושום קנס, אינם מרתיעים אותנו מלרכוש מכונית פרטית. יש בינינו אנשים המוציאים אים משכורת של כמה שנים על רכישת מכונית, ואת מחצית המשכורת השוטפת להחזקתה. (אני מכיר לפחות אדם אחד המקדיש את כל משכורתו להחזקת מכונית מפוארת במיוחד, בעודו חי על חשבון הוריו.)

מדוע אני מתעקשים לתתנהג דווקא כפי שטח מסויים זה בצורה הנוגדת את כל ה"מושכלים הראשונים של הטכנולוגיה והכלכלה המודרנית?

מדוע לא עשתה התעשייה האמריקאית במשך 50 שנה דבר כדי לשכלל את מנוע המכונית או לשפר את בטיחותה — ממש שום דבר במשך שני דורות! — בעוד שהשקיעה מאמצים עצומים בשינויים מתמידים בצורתה התיצונית ובאביורי-סרק נוצצים? (הלוחם הי סוריה-אמריקאי ראלף ניידר, שהביא עובדה זו לתודעת האמריקאים, גרם לשינוי כלשהו בשנים האחרונות — אך המכונית של 1965 לא היתה שונה בשום פרט מהותי מן המודלטי של הנרי פורד בראשית המאה.)

מדוע כווננו נהגים על הכביש לפי הכלל הכיולוגי: "אדם לאדם זאב?" התשובה היא אחת העונה על כל השאלות האלה, ועל הרבה אחרות, היא: המכונית הפרטית קשורה אצלנו בדחפים ביוולוגיים, בני מאות-מיליוני שנים, וכראש וראשונה בציווי הטריטוריאלי.

הדבר בוודאי טעון מחקר יסודי, וייתכן שמחקר כזה יוכל להצביע על הדרך לשינוי הדברים.

למשל: מדוע כווננו הופכים תוקפניים כדתי-נסבלים כרגע שאנחנו נוהגים כמכוני תנו הפרטית? מדוע הכביש הוא "שדה-קרב", בו נופלים חללים ופצועים לרוב? "מדוע מת" ייחס כל נהג פרטי את כל שאר הנהגים כאל אויבים? מדוע הוא מגיב בחמת-רצח על נסי יון של מכונית אחרת לעבור על פניו, ומשתדל לחסום את דרכה?

ההסבר הטריטוריאלי מספק תשובה סבירה. הנהג הפרטי מגן על "המולדת הניידת" שלו, ורואה בכל מכר גית אחרת ארץ יריבה. אין הבדל עקרוני בין שדה הקרב הלאומי — במלחמה נגד האויב הזר — ובין שדה-הקרב שבכביש, שם נערכת מלחמה נצחית נגד אויב מסוג אחר. פה ושם יש "רצח בעיניים".

מכיוון שאצל חיות רבות קשורה ההגנה על השטח של השבט גם בסטאטוס של החיה בתוך השבט שלה, אין תימה בכך שבחברה האנושית ה"מפותחת", המודרנית-על-גלגלים קשורה בסטאטוס של בעליה בחברה. ופמא" פום זה מושפע לא מעט על יחסיו של האיש עם בנות המין השני.

אני מכיר כמה וכמה גברים (ולפחות אשה אחת) שכל חייהם ואופיים השתנו כרגע שרכשו מכונית מפוארת. המכונית שינתה את מעמדם החברתי, את דפוסי התנהגותם, את יחסם למין השני ואת יחס המין השני אליהם. אם היו קודם לכן בלתי-בטוחים בעצמם, אכולי ספקות לגבי יכולתם בכל השטחים, הפכו לפתע בעלי ביטחון עצמי, וכמה מתסביכיהם נמוגו. יתכן שזהו

(אין צורך בדימויון רב כדי לראות מויד את הקשר בין התנהגות זו ובין ההיסטוריה הצבאית של האנושות. עם המגן על מולדתו — הרוסים בימי נפוליאון והיטלר, אנחנו כי 1948 ובי-1967, ויאמינאם לאחרונה — מסוגל להביס צבא העונה עליו פי כמה, בעוד שבוה הפולש הולך ופוחת, משום-מה, ככל שגדל המרחק בינו ובין מולדתו.)

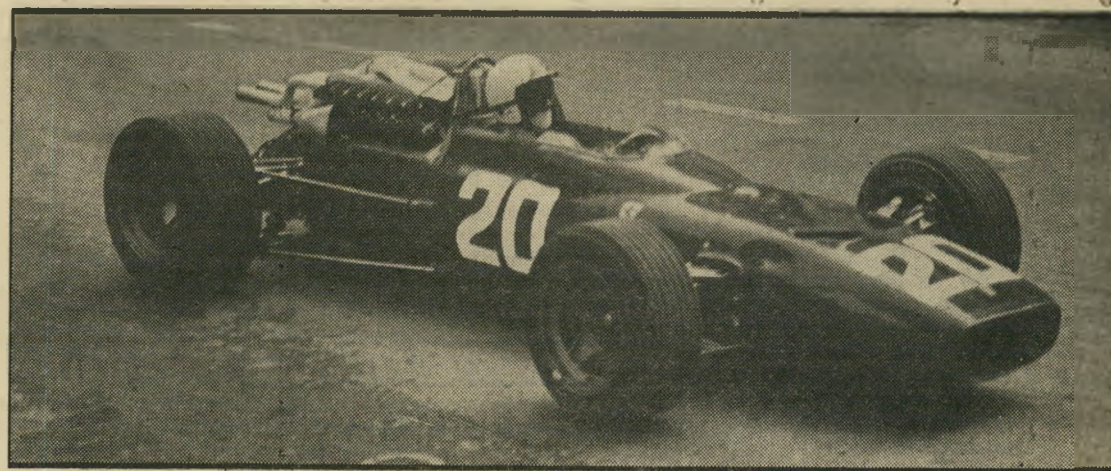
הלקח המסתבר כאן הוא שבעל-חי טריטוריאלי, כמו האדם, תוקפני בביתו וסובלני בחוץ. הוא גיבור בהגנה על המולדת, אך פחדן במאבק שאין לו קשר למולדתו. (גם כאן מודקרת מעצמה המחשבה שהסיפורים על פחדנותם של היהודים בגולה לא היו עלילות, אלא שנבעו מן העובדה שהיהודים לחמו אז בארצות שלא עוררו בהם את היצר המולדתי.)

האדם הוא ייצור טריטוריאלי. השבט הי אנושי זקוק למולדת. המושפחה האנושית זקוקה לבית. הבית מעניק לה ביטחון, ועליו היא מוכנה להילחם.

ג'ונגל האספלט

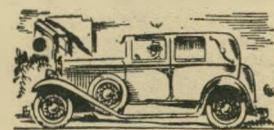
ה כל זה נוגע למכונית? פשוט: המכונית הפרטית היא בית נייד.

החיה החדשה: האדם המתמוג עם המכונית, הייצור המאיים על הטבע

תחליף טוב (ובוודאי זול יותר, בחשבון הסופי) לפסיכור אנליות ממושכת.

זאבים על הכביש

יש במים כלשהו לקי-מחשבה זה, הוא יכול להסביר כמה מן התופעות המוזרות הקשורות

היא מאפשרת לאדם להישאר כאילו בדל"ת אמותיו, גם בהיותו מחוץ לביתו, תוך כדי תנועה לעבר יעד אחר. היא חוסכת לאדם את החוויה הנוראה של יציאה מגמלי-המיבטחים שלו, אל הים האנושי הפתוח, שבו הוא מאבד את ביטחונו העצמי. גם בצאתו מן הבית הוא נשאר, כאילו, "בבית". הוא מרגיש כבעל-בית במכוניתו הניידת, ואינו חייב להתערב בין הבריות. האונייה אינה יוצאת מן הנמל. הנמל נע עימה אל מעבר לים. אם יש ממש בתיאור זה, הוא מסביר הרבה תופעות מוזרות.

מן העץ,

לתוך המכונית

אין אנו נמצאים מחוץ לעולם בעלי-חיים. אנו נמצאים בחוכו. האנושות היא אחת ממישפחות הקר טים. מאז ירדו אבותינו מן העצים, והתרוממו על רגליהם האחריות, עברנו דרך ארוכה — תחילה בהליכה, לאחר מכן ברכיבה, ולאחרונה בנהיגה. אבל האינסטינקטים העמוקים ביותר שלנו, אותם שירשנו מהיות קדומות עוד יותר בסולם ההתפתחות, חיים בנו ומשפיעים עלינו.

המכונית הפרטית — והתרבות המכוסמת עליה — היא שלב בחתפתחותנו — השלב של הקוף הממונע.